

Büürland van Eüropa...

Tunesië is qua oppervlakte vier keer zo groot als Nederland, maar heeft slechts 10 miljoen inwoners. Men spreekt er Arabisch en Frans. De Tunesische kust is nog geen 150 kilometer verwijderd van het Italiaanse eiland Lampedusa. De banden tussen Europa en Tunesië zijn nauwer dan veel mensen weten. De Europese Unie (EU) financiert er veel projecten, vooral op economisch gebied. Als tegenprestatie moet Tunesië verbeteringen laten zien op het gebied van democratie en mensenrechten. Deze gids brengt in vogelvlucht het EU-beleid en de vele EU-projecten in Tunesië in kaart. Daartegenover schetsen we op basis van actuele gegevens en berichten de situatie van oppositiepartijen, onafhankelijke media, vrouwen en mensenrechten- en vakbondsactivisten. Werkt het EU-beleid? Oordeel zelf maar...

Vluchtelingen of illegale migranten? Met bootjes vanaf Tunesië hebben ze het Italiaanse eiland Lampedusa bereikt.

Relatie EU-Tunesië in 10 SMSjes

- Tunesië en de EU zijn in 1976 diplomatieke banden aangegaan. Sinds 1981 heeft de EU in Tunis een delegatiekantoor.
- Tunesië en de EU hebben sinds 1 januari 2008 een vrijhandelszone voor industriële producten; voor de agrarische producten streeft men naar 2010.
- Europese toeristen spekken de Tunesische economie. In 2008 1,4 miljoen Fransen, 500 duizend Duitsers, 425 duizend Italianen en 70 duizend Nederlanders.
- *Tunesië vind ik een naar land. Een politiestaat. Privé zou ik daar niet op vakantie gaan.* (Paul Rosenmöller, Volkskrant april 2009).
- Het *European Journalism Centre* (Maastricht) trainde met EU-geld (€ 2,15 miljoen) 400 Tunesische journalisten i.s.m. het Tunesische ministerie van Communicatie.
- Het NewYorkse *Committee to Protect Journalists* gaf in 2008 een vernietigend rapport uit over persvrijheid in Tunesië: *The Smiling Oppressor*.
- De EU stak € 40 miljoen subsidiegeld in leningen van de Europese Investeringsbank aan milieu-projecten, zoals de bestrijding van industriële lozingen in zee.
- *Tunisie Verte* (TV), volgens Europese zusterpartijen dé groene partij van Tunesië, wacht al sinds april 2004 tevergeefs op erkenning door de regering.
- Tussen 2005 en 2008 stelde de EU aan het Tunesische Ministerie van Justitie en Mensenrechten € 22 miljoen beschikbaar voor modernisering van de rechtspraak.
- Begin 2009 eisen 5 vrouwelijke rechters dat de Tunesische regering hen niet langer intimideert en internationale normen naleeft van onafhankelijke rechtspraak.

Even verder inzoomen...

Wat vindt het World Economic Forum van Tunesië?

Volgens dit orgaan van zakenlieden en wereldleiders heeft Tunesië de meest concurrerende economie van Afrika, de derde van alle Arabische landen en de 36e op wereldschaal. In 2007 had maar 7% van de bevolking een inkomen onder de armoedegrens van één dollar per dag.

En Amnesty International?

Deze vermaarde mensenrechtenorganisatie zegt in zijn rapport over Tunesië in mei 2008: *Sinds 2003 zijn honderden jongeren op verdenking van terrorisme gerelateerde activiteiten mishandeld, gemarteld, zonder bericht vastgehouden of verdwenen.*

Transparency International, Berlijn

Deze internationale corruptiewaakhond meldt dat Tunesië op de wereldranglijst is gezakt van plaats 52 naar 62. Naar verhouding is het land corrupter geworden, maar in Noord-Afrika bleef het toch het minst corrupte land.

Het Euro-Mediterranean Human Rights Network, Kopenhagen

Dit netwerk wordt door de EU gefinancierd. In 2008 verzoekt het de EU bij de Tunesische regering aan te dringen op (...) het stoppen van repressie, intimidatie, publieke lastercampagnes en andere acties, waaronder het bevrozen van tegoeden, bedoeld om organisaties te intimideren die werken aan de bevordering van respect voor de mensenrechten.

Het westen

Dat de hoofddoek in Tunesië verboden is op scholen, universiteiten en overheidsinstellingen, én het verbod op polygamie, maken Tunesië tot het 'islamitisch knuffeldiertje' van westerse regeringen. Ook de samenwerking met het Westen bij de bestrijding van terrorisme draagt aan deze status bij.

Het boek *Frauen und die Scharia. Menschenrechten im Islam* (2004)

Slaan en het licht verwonden van de vrouw door de echtgenoot zijn een deel van de natuur van een normaal huwelijksleven (vonnis hof van cassatie Tunesië)

Het persbureau Agence France-Presse (november 2008)

In Tunesië komt 20 procent van de vrouwen in aanraking met echtelijk geweld. Zij kunnen nu bellen met de telefonische hulplijn: 80100707.

En wat vindt de EU-baas?

Adrianus Koetsenruijter, sinds 2008 EU-ambassadeur in Tunesië, spreekt lovende woorden over het EU-beleid: *De relaties tussen Tunesië en de EU ontwikkelen zich goed, vooral dankzij de liberalisering van de handel, waarvan de balans over het algemeen zeer positief is, gezien de verdubbeling in de afgelopen tien jaar.*

Geen radicalisering aan de EU-grenzen

De regimes in Noord-Afrika en het Midden-Oosten zijn autoritair, soms in lichtere mate (Marokko), soms in zwaardere mate (Egypte, Tunesië). Onder zulke omstandigheden gaan burgers zich verzetten. De stabiliteit wordt bedreigd. De EU wil absoluut geen radicalisering en onrust aan zijn grenzen, dus ontwikkelde het een 'Euromediterraan' beleid om politieke en economische hervormingen in het gebied te steunen. De EU zit in een spagaat: het wil de democratie in Tunesië bevorderen, maar is afhankelijk van de huidige machthebbers bij de bestrijding van terrorisme, het stoppen van illegale migranten en de veilige aanvoer van Algerijns gas via Tunesisch grondgebied naar Europa.

Mediterrane partnerlanden van de EU

Barcelona-proces

In 1995 tekenden in Barcelona vijftien EU-lidstaten en twaalf landen in en rond de Middellandse Zee het Euromediterrane Partnerschap. Het *Barcelonaproces* is geboren. Cyprus, Malta, Israël en Turkije doen eraan mee, net als acht Arabisch sprekende landen: Marokko, Algerije, Tunesië, Egypte, Jordanië, Palestijnse gebieden, Syrië en Libanon. De verklaring van Barcelona klinkt goed. Men wil:

- de democratie, mensenrechten en veiligheid in het gebied versterken;
- economisch samenwerken om rond 2010 een vrijhandelszone te creëren;
- de contacten stimuleren tussen bewoners van de verschillende landen.

Deze doelen zijn in de jaren daarna uitgewerkt in bilaterale *associatieverdragen* en sinds 2005 in *actieplannen* tussen de EU en de Mediterrane partnerlanden (zie tabel).

Associatieverdragen en actieplannen van de EU met de Mediterrane landen

Land	In werkingtreding Associatieverdrag met de EU	In werkingtreding Actieplan onder het <i>European Neighbourhood Policy</i>
Algerije	2005	-
Egypte	2004	2007
Israël	2000	2005
Jordanië	2002	2005
Libanon	2006	2007
Marokko	2000	2005
Palestijnse gebieden	1997 (interimverdrag)	2005
Tunesië	1998	2005
Syrië	-	-

Bron: Europese Commissie

De EU stopt de Mediterrane partners tussen 1995 en 2006 zo'n € 20 miljard toe om de bilaterale afspraken waar te maken. Enerzijds betreft het giften uit het MEDA-fonds voor onder meer economische hervormingen, onderwijs en gezondheidszorg, anderzijds leningen van de Europese Investerings Bank (EIB) voor grote infrastructuurprojecten, zoals wegen, spoorwegen en energiecentrales.

Overzicht giften en leningen van EU aan Mediterrane partnerlanden

Periode	MEDA	Europese Investeringsbank
1995-1999	3,4 (MEDA I)	4,8
2000-2006	5,4 (MEDA II)	6,4 (t/m 2007)
Totaal	8,8	11,2

Bron: Europese Commissie (€ miljard)

European Neighbourhood Policy

In 2004 breidt de EU uit van 15 naar 25 lidstaten. Er ontstaat een schil van nieuwe buurlanden in het oosten. De Europese Unie besluit tot één buurlandenpolitiek: zowel de oostelijke burens Moldavië, Oekraïne, Wit-Rusland, Georgië, Armenië en Azerbeïjan als de tien zuidelijke Mediterrane burens worden ondergebracht in het nieuwe *European Neighbourhood Policy* (ENP). Onder dit beleid wordt met elk buurland een actieplan voor politieke en economische hervormingen opgesteld voor een periode van drie tot vijf jaar.

In plaats van het MEDA-fonds functioneert vanaf januari 2007 het *European Neighbourhood & Partnership Instrument* (ENPI). ENPI wordt voor de periode 2007-2013 gevuld met € 12 miljard. Negentig procent daarvan gaat bilateraal naar de EU-buurlanden. Tien procent gaat naar regionale programma's voor meerdere buurlanden tegelijk.

Unie voor het Mediterrane Gebied

Binnen Europa vaart Frankrijk een eigen koers. Nicolas Sarkozy, sinds mei 2007 de Franse president, constateert dat het 'Barcelonaproces' is vastgelopen door controverses met Arabische landen rond Israël. Sarkozy komt met een 'Mediterrane Unie' voor alléén de landen die grenzen aan de Middellandse Zee. Hij sluit Turkije en heel veel EU-landen uit van deelname. Het Franse solisme wordt door EU niet gepikt en de Franse president moet accepteren dat alle landen van het Barcelonaproces meedoen. In juli 2008 mag Sarkozy zijn unie in Parijs presenteren, samen met

Vlnr EU-voorzitter Barroso, Mubarak, Sarkozy en VN-baas Ban Ki-Moon

co-voorzitter Mubarak, de president van Egypte. De Mediterrane Unie concentreert zich op zes niet politiek gevoelige projecten: het schoonmaken van de Middellandse Zee, snelle transportroutes naar de Noordafrikaanse havens, bestrijding van natuurlijke of door de mens veroorzaakte rampen, een Midderraan plan voor zonne-energie, de oprichting van een Euromediterrane universiteit in Slovenië, en de ontwikkeling van kleine en middelgrote ondernemingen. De woede van Arabische landen over de Israëlische invasie in de Gazastrook in december 2008 zorgde voor een flinke stagnering in deze projecten.

Veiligheidssteun en de bestrijding van terroristen en ...activisten

Sinds december 2003 heeft de EU een Europese Veiligheidsstrategie. Ook het Mediterrane gebied speelt een rol: de EU heeft belang bij goed bestuurde, stabiele landen en een veilige energievoorziening vanuit het gebied. Militaire steun, hulp voor politie en justitie, samenwerking in de strijd tegen criminaliteit en terrorisme: het zijn terreinen waarop de EU Tunesië aanvaardt als serieuze partner.

EU-landen onderhouden via de NAVO nauwe banden met Tunesië. Sinds 1997 heeft de NAVO een *Mediterranean Cooperation Group* die jaarlijks werkplannen maakt met de zeven Mediterrane partnerlanden: Egypte, Israël, Jordanië, Marokko, Mauretanië en Tunesië – en sinds 2000 ook Algerije.

De EU in Tunesië: verdragen en geldstromen

In 2005 nemen de EU en de Mediterrane partnerlanden een Euromediterrane Gedragscode tegen Terrorisme aan. De tekst roept op in de strijd tegen terrorisme de mensenrechten niet te veronachtzamen. Dat is nou juist wat ontbreekt in het binnenlandse beleid van Tunesië. De EU-lidstaten leveren wapens aan Tunesië, terwijl die wapens door de paramilitaire National Guard en de politie gebruikt worden om mensenrechtenactivisten het leven zuur te maken. Tunesië koopt voor honderden miljoenen grote conventionele wapensystemen (vliegtuigen, helikopters, raketten, mortieren) in Europese landen als Oostenrijk, Duitsland, Italië en Frankrijk. De kleine wapens worden geleverd door Oostenrijk, België, Frankrijk, Spanje, Duitsland, Italië, Portugal en Engeland. De VS is echter de grootste leverancier, want 70% van de Tunesische wapens is van Amerikaanse makelij. Tunesië ontvangt geavanceerde elektronica om de land- en zee grenzen te bewaken tegen infiltraties (o.a. met nachtzichtapparatuur) en om terroristen in eigen land op te kunnen pakken. Ook verzorgen de Amerikanen de bijbehorende trainingen.

De Franse president Nicolas Sarkozy bezoekt Tunesië in april 2008 en complimenteert zijn Tunesische collega Ben Ali met zijn aanpak van het terrorisme. Over de mensenrechtenschendingen door het regime zegt hij niets. Sarkozy heeft de steun van Ben Ali nodig voor de oprichting van de Mediterrane Unie en omdat grote Franse bedrijven als Airbus en Alstom contracten in het land willen tekenen. De Amerikaanse Democrate Betty McCollum van het Huis van Afgevaardigden bezoekt Tunesië in juli daarna. Ze prijst het land als 'een stem van gematigdheid en wijsheid in de wereld', terwijl ze zojuist met mensenrechtenactivisten had gesproken die door het regime worden geïntimideerd. Ze was, zei ze, officieel immers gekomen vanwege 'veiligheidssamenwerking en terrorismebestrijding'.

NAVO-baas Jaap de Hoop Scheffer bezoekt Tunesië op 28 april 2005. Tunesië heeft in april 2002 met een terroristische zelfmoordaanslag te maken gehad op het eiland Djerba. Maar De Hoop-Scheffer complimenteert Tunesië voor de 'grote maatschappelijke vrede' sindsdien. Hij merkt op dat Tunesië en de NAVO al informatie uitwisselen om terrorisme te bestrijden en hoopt dat Tunesië zich aansluit bij de operatie *Active Endeavour*, een marineoperatie die na 9/11 is opgezet om terrorisme en de verspreiding van massavernietigingswapens via de Middellandse Zee te bestrijden.

Tunesische parlementariërs op bezoek bij de NAVO 31 december 2008

Het MEDA-programma, ingesteld tijdens de Barcelona Conferentie, was het belangrijkste raamwerk voor EU-steun aan Tunesië in de periode 1995-2006.

In totaal bedroeg de directe EU-steun in deze periode zo'n € 950 miljoen. Hiervan was meer dan de helft bestemd voor begrotingssteun, dat wil zeggen donaties aan de Tunesische staatskas om het functioneren van de ministeries te verbeteren en om het overheidsbeleid voor de economie, het onderwijs en de gezondheidszorg te hervormen.

Om een idee te krijgen van de bestemming van de gelden kijken we eerst naar de periode 2002 t/m 2004: de EU zegde € 250 miljoen toe, waarvan 30 miljoen voor verbetering van bestuur, rechtstaat, rechtspraak en mediavrijheid; 168 miljoen voor modernisering van de economie en de havens; en 52 miljoen voor bestrijding van de jeugdwerkloosheid, modernisering van het hoger onderwijs en voor universitaire samenwerking en uitwisseling.

Sinds 2007 loopt de EU-steun aan Tunesië via het *European Neighbourhood and Partnership Instrument (ENPI)*. Voor 2007-2010 is binnen ENPI voor Tunesië € 300 miljoen gereserveerd. In december 2008 maakte Adrianus Koetsenruijter – EU-baas in Tunesië - de besteding van de eerste 106 miljoen euro bekend. Dertig miljoen voor betere budgetbewaking op het Tunesische ministerie van Financiën. Ter ondersteuning van Franse kredieten aan het Tunesische bedrijfsleven doneert de EU € 33 miljoen om industriële vervuiling te bestrijden. Dertig miljoen wordt ingezet voor de afstemming van Tunesische regels – o.a. van de douane - op die van de EU. Tien miljoen is bedoeld voor een rentekostensubsidie op een lening van de Europese Investeringsbank aan het chemische en fosfaatproducerende bedrijf *Groupe Chimique Tunisien*. Op die manier ondersteunt de EU de milieudoelen van de investering. Uit een speciaal EU-fonds voor investeringen – *de Neighbourhood Investment Facility* – wordt drie miljoen bijgelegd in een door de Duitse ontwikkelingsbank gefinancierd project om 19 waterzuiveringsinstallaties en 130 pompstations te realiseren.

Associatieraad EU-Tunesië, 11 november 2008

Overzicht EU-steun aan Tunesië 1995-2010

€ miljoen	MEDA I	MEDA II	ENPI			
	1995-1999	2000-2006	2007	2008	2009	2010
Toezeggingen	428	517.6	73	73	77	77
Werkelijke betalingen	168	489.2	-	-	-	-
Bestedingsgraad	39 %	95 %	-	-	-	-

Bron: Europese Commissie

De EU in Tunesië: projecten uitgelicht

De EU financierde concrete economische en ontwikkelingsprojecten in Tunesië. Hieronder een selectie.

Basisgezondheidszorg

Tussen 2000 en 2008 stak de EU € 40 miljoen in het verbeteren van de Tunesische gezondheidszorg. De belangrijkste verbetering was de oprichting van de CNAM, een publieke verzekeringsmaatschappij. Samen met de private verzekeraar CNSS wordt voor alle Tunesiërs toegankelijke basiszorg georganiseerd en bekostigd via 36 ziekenhuizen en gezondheidscentra en een netwerk van gecontracteerde zorgverleners in het hele land. Volgens een wetsaanpassing uit 2004 moet de CNAM naast kraamzorg en tandartszorg voorzien in de behandeling van de 24 meest voorkomende ziektebeelden.

lac collinair

putten bekostigd. Uit *Meda Water*, een regionaal programma van €37 miljoen voor alle Mediterrane partnerlanden van de EU zijn ook projecten in Tunesië gefinancierd. Met dit geld is een nationaal crisisplan voor extreme droogte opgesteld (*Medroplan*) en een gesloten watersysteem ontwikkeld voor kleinere steden waarbij geen water verloren gaat (*Zero-M*). *Meda Water* is tussen 2003 en 2008 uitgevoerd onder leiding van de Nederlander Gert Soer. Het Nederlands Waterplatform (NWP), een samenwerkingsverband van 175 Nederlandse organisaties, heeft in september 2005 namens de Nederlandse watersector een intentieverklaring getekend met de Tunesische overheid om mee te werken aan waterwinningsprojecten in Tunesië. Nederland heeft ooit geholpen bij de inpoldering van meren bij Tunis (Lac Nord en Lac Sud) om woonwijken en een nieuw zakencentrum mogelijk te maken. Nederland levert inmiddels kennis en managementadvies aan het *Centre Regional de l'Eau*, een wateronderzoeks- en voorlichtingscentrum.

Economische steunprogramma's

Verreweg het grootste deel van de EU-steun in Tunesië gaat naar economische stimuleringsprogramma's die Tunesië voorbereiden op economische integratie met de Europese Unie. De EU stemt af met de Wereldbank en de Afrikaanse ontwikkelingsbank in Tunis. Van 1995 t/m 2006 heeft de EU € 360 miljoen gestopt in structurele aanpassingsprogramma's van de Tunesische economie, € 100 miljoen in subsidies voor Tunesische projecten van de Europese Investeringsbank, € 20 miljoen in modernisering van de havens, € 50 miljoen in

Watervoorziening

Zonder drinkwatervoorziening en irrigatie zou het Tunesische binnenland in *no time* ontvolkt raken. Sinds 1998 investeerde de EU € 50 miljoen in de ontwikkeling van waterbassins – *lacs collinaires*. In 2006 waren met deze steun 97 nieuwe meertjes aangelegd, waren er 155 nieuwe locaties in studie en was er onderhoud gepleegd aan 500 bassins. In vijf provincies – Kef, Kairouan, Kasserine, Siliana en Zaghouan – investeerde de EU € 14,5 miljoen in 16 bestaande en 18 nieuwe kleine stuwdammen. Uit deze pot werd ook de verbetering van 120 kilometer wegen en het slaan van 223

extreme droogte

plattelandontwikkeling, € 50 miljoen in modernisering van de industrie, € 10 miljoen in privatisering van overheidsbedrijven en € 25 miljoen in vergroting van de concurrentiekracht, het wegnemen van belemmeringen voor buitenlandse investeerders en verbetering van de lokale arbeidsmarkt. In de periode 2007-2010 gaat er nog eens € 180 miljoen naar economisch beleid, 65 miljoen naar werkgelegenheid voor hoger opgeleiden en € 12 miljoen naar onderzoek en technologische innovatie.

Voortgezet en hoger onderwijs

In het voortgezet onderwijs is door de EU vanaf 2006 € 30 miljoen besteed aan o.a. het onderwijs in de vakken economie en management, de bijscholing van docenten, de ontwikkeling van geschiktheidseisen voor schooldirecteuren en de invoering van computers en internet. Van 2004 t/m 2008 stelde de EU € 47 miljoen beschikbaar aan het Tunesische ministerie voor Hoger Onderwijs voor nieuw beleid. Met de financiering is gewerkt aan: het opzetten van afdelingen (*observatoires*) op universiteiten die afgestudeerden bijstaan bij het vinden van werk; een beter management van de onderwijsuitgaven voor de middellange termijn; autonomie van de universiteiten op financieel en personeelsgebied; de invoering van evaluaties door universiteiten ter verantwoording aan het ministerie; en de versterking van samenwerking tussen universiteiten en bedrijfsleven. Tunesië ontving de laatste jaren € 6 miljoen voor deelname aan het EU-programma Tempus dat gericht is op samenwerking met Europese universiteiten. Er zijn bijvoorbeeld studentenuitwisselingen met de landbouwuniversiteit in Wageningen.

Wetenschappelijke samenwerking

Tunesië is een van de actiefste Mediterrane partnerlanden in de wetenschappelijke samenwerking met de EU. Het land mag binnen het *EU Framework Programme for Research and Technological Development* meedoen aan het INCO-MPC programma, dat speciaal op de Mediterrane onderzoeksbehoefte inspeelt, maar ook aan andere thematische onderzoeksprogramma's. De EU en Tunesië hebben sinds 2004 een wetenschappelijk samenwerkingsverdrag. Door een EU-gift van € 7,7 miljoen konden van 2004 t/m 2007 meer dan 100 Tunesische wetenschappers meedoen aan 78 verschillende projecten. In 2007 liepen er al weer 75 Tunesische subsidieverzoeken voor een totaalbedrag van € 7 miljoen. Het Tunesische ministerie voor Hoger Onderwijs en Onderzoek zoekt vooral steun voor het terugbrengen van industriële vervuiling, ontzouting van water en grond, tegengaan van woestijnvorming, nanotechnologie, ICT, onderzoek naar bijzondere lokale landbouwgewassen (aromatisch, medicinaal of droogte-resistent), gezondheidszorg (vetzucht, suikerziekte, genetische problemen bij huwelijken binnen één familie), duurzame energie, biobrandstoffen en uitwisseling van wetenschappers.

De universiteiten en onderzoeksinstituten in Tunesië worden via onderzeese kabels aangesloten op het supersnelle pan-Europese computernetwerk van de Europese universiteiten en onderzoeksinstituten: GÉANT2. Het project dat dit vanaf 2001 aan het realiseren is, heet EUMEDCONNECT. Tunesië is net als Egypte, Marokko en Malta verbonden met het Italiaanse netwerk.

EU steunt beroepstrainingcentrum in Sfax

De Europese Investeringsbank in Tunesië

De Europese Investeringsbank is in Luxemburg gevestigd en is eigendom van de 27 EU-lidstaten. De bank heeft als hoofdtaak in Europa grote infrastructuurprojecten mogelijk te maken en het bedrijfsleven te ontwikkelen, maar investeert ook buiten Europa. In 2008 was de verhouding € 51,5 miljard in de EU en € 1,3 miljard in de Mediterrane partnerlanden (2%).

De leningen aan de Mediterrane landen worden verstrekt via het FEMIP-programma. Tot en met december 2007 is € 7,3 miljard via FEMIP geïnvesteerd. Het geld maakt grote infrastructuurprojecten mogelijk (zoals wegen), energiewinning- en distributie (zoals pijpleidingen), de ontwikkeling van privé-ondernemingen (vooral klein en middelgroot) en milieuprojecten (zoals riolering en waterzuivering).

Wat deed de bank in Tunesië?

De EIB heeft in de periode juni 2003-april 2008 € 1,44 miljard aan leningen uitgezet in Tunesië. De bank claimt in december 2007 dat het met € 700 miljoen aan microkredietleningen sinds 1998 12.000 banen in Tunesië heeft helpen creëren. De leningen van de EIB zijn ondermeer bedoeld om Tunesië voor te bereiden op de vrijhandelszone met de EU die gepland is voor 2010.

Gasprojecten:

STEG Gaz Met het Tunesische elektriciteits- en gasbedrijf STEG wordt vanaf 2003 gewerkt aan uitbreiding van het gasdistributienetwerk met 340.000 nieuwe aansluitingen. Dat is o.a. bedoeld om minder afhankelijk te worden van olieimporten. EIB-investering: € 115 miljoen.

STEG-Centrale de Ghannouch Eind 2006 keurt de EIB een lening van € 114 miljoen goed voor de aanleg van een gasgestookte energiecentrale in Ghannouch (Gabès regio). Gaat in 2009 in werking.

Transmed Pipeline Expansion De Italiaanse energiemaatschappij ENI heeft eind 2007 een lening van € 185 miljoen gekregen om de capaciteit uit te breiden van de Transmed gaspijplijn die Algerije via Tunesië met Italië (en de EU) verbindt. Tunesië krijgt in gas uitbetaald omdat de pijp via haar grondgebied gaat.

Energiecentrale van Ghannouch

Wegen, spoorwegen en metro:

Voiries Prioritaires De Tunesische overheid krijgt in 2004 leningen voor de verbetering van het wegennetwerk in Tunis, Monastir en Médenine. EIB-investering: € 105 miljoen

SNCF De Tunesische spoorwegmaatschappij SNCF krijgt eind 2004 een lening van € 20 miljoen voor upgradation van spoorwegen bij Tunis én voor de aanleg van een spoorweg bij Gabès voor de afvoer en opslag van fosforgipsafval. Groupe Chimique Tunisien (GCT) maakt kunstmest van fosfaat en dumpte tot dan toe het lichtradioactieve en cadmiumhoudende afval in zee. De golf van Gabès is een van de meest vervuilde van het hele Middellandse Zeegebied. **STT - Metro Leger de Tunis** Aanleg en renovatie van het light-rail metro netwerk in de westelijke en noordelijke suburbs van Tunis door het overheidsbedrijf *Société des Transports de Tunis* (STT). EIB-investering: € 45 miljoen, dec. 2003.

Water- en milieuprojecten:

ONAS Het Tunesische *Office National d'Assainissement* krijgt in december 2006 steun voor investeringen in de opvang en de zuivering van afvalwater in de steden Tunis, Hammamet, Kerkennah, Mahdia, Gabès, Médenine, Tataouine en Gafsa. 280.000 Tunesiërs worden aangesloten op het riool, waarvan 40.000 in de buitenwijken van Tunis. De EIB-lening bedraagt € 40 miljoen en de EU legt er een rentesubsidie bij om het milieudoel te steunen.

Assainissement du site de Taparura Schoonmaken van de Taparura-kuststrook bij Sfax. Lichtradioactief en cadmiumhoudend fosforgipsafval bedreigt de stranden en kustwateren bij Sfax. Na opruiming worden daar o.a. parken, sportterreinen en huizen aangelegd. € 34 miljoen, juli 2004.

Versterking van het Tunesische bedrijfsleven:

ENDIA Inter Arabe Deze microkredietenorganisatie ontving in 2007 een lening van € 1,95 miljoen om 50.000 microkredieten te kunnen financieren aan kleine bedrijven.

Entreprises Tunisiennes Vanaf 2003 keurde de EIB € 470 miljoen aan leningen goed voor vijf Tunesische privé- en staatsbanken die zo gunstige kredieten konden verstrekken aan middelgrote en kleine ondernemingen in industrie en dienstensector, o.a. in toerisme, gezondheidszorg en onderwijs.

Technopoles Zes Tunesische banken profiteren in 2005 van leningen om bedrijvenparken te ontwikkelen in o.a. Sousse, Monastir, Bizerte, Sfax en Sidi Thabet met *high tech* ondernemingen in de sectoren energie, water, milieu, biotech, farmacologie, machines, elektronica, IT, telecom, textiel en agri-business. EIB-investering: € 140 miljoen

Tunisacier Steelworks Modernisering en uitbreiding van plaatstaalfabriek in de baai van Sabra, ten noordwesten van Tunis. EIB-investering: € 35 miljoen, oktober 2003.

Gezondheidszorg:

Santé Tunisie Modernisering van 30 regionale ziekenhuizen. Doelen: vermindering van kind- en moedersterfte en de verbetering van de kindergeneeskunde, medische diagnose, interne geneeskunde en psychiatrische dienstverlening. € 110 miljoen, juni 2003.

Hoe kijkt men vanuit Tunesië naar de EU?

Regionale EU-Programma's

Tunesië doet ook mee aan regionale EU-programma's waar meerdere Europese en Mediterrane partners tegelijk aan deelnemen. Het gaat hierbij om ongeveer 10% van de totale EU-hulp aan Mediterrane landen.

Politieke en veiligheidsprojecten

- EuroMed Justice (rechtspraak)
- EuroMed Police (politie)
- EuroMeSCo (onderzoek buitenlands beleid)
- Middle East Peace Process
- EuroMed Migration (migratie)
- the Malta seminars (training diplomaten)

Economische en financiële projecten

- Agadir overeenkomst 2004 (vrijhandelszone Egypte, Jordanië, Marokko en Tunesië)
- ANIMA en INVESTinMED (investeringspromotie)
- EuroMed Quality (kwaliteit van producten)
- EuroMed Market (aanpassing EU-regels)
- Femise (sociaal-economische onderzoekinstellingen)
- FEMIP (ontwikkeling infrastructuur en private sector)
- MED-ADR (conflictoplossing commercie)
- Medibtikar (bedrijfsinnovatie)
- MEDSTAT (statistische samenwerking)
- EAMGM (integratie gasmarkt)
- IEMD (integratie elektriciteitsmarkt)
- MED-ENEC (energie-efficiëntie in bouwsector)
- MED-EMIP (dialog energiebeleid)
- MED-REG (regulatie energiesector)
- Vogelgriepbestrijding
- Civil Protection/Diasaster Management

- EMWIS, MEDA Water (water)
- SMAP (milieubescherming)
- EUMEDIS (promotie ICT)
- NATP (liberalisering telecom)
- Euromed Transport Programme (transportbeleid)
- Euromed Aviation Project (luchtruim en veilig luchttransport)
- Motorways of the Sea (zeetransport)
- EuroMed Satellite Navigation (GNSS) en Safemed (satelietverkeer en zeeveiligheid)

Sociale en culturele projecten

- EuroMed Audiovisual (filmsector)
- RIC (voorlichting over het Euro-Mediterraan Partnerschap)
- EuroMed Heritage (cultureel erfgoed)
- Anna Lindh Foundation (culturele dialoog)
- Training ambtenaren over het Euro-Mediterrane Partnerschap
- MEDA-ETE (beroepsopleiding)
- TEMPUS en Erasmus Mundus (uitwisseling hoger onderwijs)
- Enhancing Equality Men and Women
- Euromed Youth (uitwisseling)
- Euromed Civil Forum (maatschappelijke organisaties)
- EMSESC, TRESMED (contacten sociaal-economische raden)
- MED-PACT (stedenbanden)

Overige programma's

- CBC (projecten aan EU-grens)
- TAIEX (technische assistentie)
- TWINNING (kennisoverdracht van ministerie naar ministerie)
- SIGMA (overheidsmanagement)
- NIF (investeringen infrastructuur)

Sihem Bensedrine, Conseil National des Libertés en Tunisie (CNLT):

Mevrouw Bensedrine is misschien wel de belangrijkste voorvechtster van mensenrechten en persvrijheid in Tunesië. Ze heeft in 2000 de onlinekrant Kalima opgericht en in 2009 een gelijknamig internetradiostation – dat meteen uit de lucht werd gehaald door de regering. Ze is nauw betrokken bij persvrijheidsorganisatie OLPEC en mensenrechtorganisatie CNLT. In november 2005 ontving zij samen met haar Kalima-collega Nezih Rjiba, de Nederlandse PEN Novib prijs voor de vrijheid van meningsuiting. Als woordvoerder van CNLT reageert zij in december 2008 op de speciale diepergaande samenwerkingsstatus die de EU wil toekennen aan Tunesië: *De Maghreblanden (Algerije, Marokko, Mauretanië, Libië en Tunesië) hebben associatieakkoorden met een EU die medeplichtig is aan wat ons overkomt. Het 'statut avancé' dat de EU heeft toegekend aan Tunesië is een bonus voor marteling, voor ernstige schendingen van mensenrechten in dit land. Ik vraag me af of de principes van de universele verklaring van de mensenrechten nog gedragen worden door de de (Europese) landen waar zij is geboren.*

Sihem Bensedrine wint in 2004 een Press Freedom Award in Canada.

Dr. Mustafa Ben Jaafar, Forum Démocratique pour le Travail et les Libertés

De 69-jarige radioloog Ben Jaafar is leider van de FDTL, een kleine, in 2002 gelegaliseerde partij. Hij wilde meedoen aan de presidentsverkiezingen in oktober 2009, maar werd daarvan uitgesloten omdat hij niet officieel gekozen zou zijn als partijleider. Hij zegt in maart 2009 in het Belgische blad *Le Soir*: *Wij ontmoeten veel begrip bij onze Europese vrienden. Zij hebben in het Europees parlement enkele resoluties voor elkaar gekregen die de mensenrechtentoestand in Tunesië kritiseren. Maar daar waar de schoen wringt, bij de Europese Ministerraad of de Europese Commissie, zijn het de financiële en veiligheidsbelangen die overwegen. We hameren al jaren koppig op hetzelfde aambeeld, hopen dat de dingen uiteindelijk zullen veranderen en dat de Europese inschikkelijkheid met het regime zal ophouden.*

In juni voegt hij daaraan toe, in de Tunesische krant *Le Temps*: *Wij willen het partnerschap met de Europese Unie voortzetten, maar breken met de huidige kille relatie. We zullen het initiatief nemen tot politieke hervormingen om toegang te krijgen tot een veel diepgaander partnerschap met de Europese Unie.*

Abdelwahab Abdallah, minister van Buitenlandse Zaken Tunesië

De minister is kwaad op zijn Franse collega Bernard Kouchner omdat deze in maart 2009 in het blad *Jeune Afrique* heeft gezegd: *Het is waar dat er in Tunesië aanvallen plaatsvinden op de mensenrechten, journalisten worden lastiggevallend, soms opgesloten, en dat er hard wordt ingegrepen. Abdallah brent een communiqué uit: Dat Kouchner wil doen geloven dat hij in mensenrechten is geïnteresseerd, dat is een kwestie die hem aangaat, maar als hij clichés en afgesleuten banaliteiten over Tunesië uitvent, verliest hij dat recht weer. Volgens Abdallah is er de laatste 20 jaar geen journalist opgesloten. Blijkbaar was Abdallah de gevallen Slim Boukhdar en Fahem Boukadous even vergeten. Boukhdar is een Tunesische journalist die acht maanden in de gevangenis heeft gezeten voor kritische artikelen over president Ben Ali. Boukadous is de voortvluchtige Tunesisch*

Abdelwahab Abdallah

Bron: Europe Aid: Euro-Mediterranean Partnership. Regional Co-operation: An Overview of programmes and projects.

correspondent van het Italiaanse tv-station El Hiwar Attounsi. Hij is in februari 2009 tot 6 jaar cel veroordeeld voor het verslaan van de sociale opstand in de zuidwestelijk provincie Gafsa. (zie blz 19)

Radhia Nasraoui, advocate en oprichtster vereniging ter bestrijding van marteling (ALTT)

De machthebbers in Tunesië creëren terroristen om zich zo aan de Europese regeringen en de Amerikanen te kunnen presenteren als een wal tegen het terrorisme. Hun boodschap is: "Wij zetten iedereen gevangen die een gevaar voor u kan vormen en u moet ons daarbij helpen". Zo lukt het president Ben Ali om president voor het leven te blijven. Veel jongeren die ik verdedig worden zo vernederd in de gevangenis dat ze onder de invloed van salafistische gevangenen komen. Ze zeggen: "ik ben onterecht gearresteerd. Als ik ooit vrijkom, ga ik dit regime bestrijden".

Hoer kijken Tunesiërs in Europa naar de EU?

Er wonen ruim achtduizend Tunesiërs in Nederland, 10.000 in België, 23.000 in Duitsland en ruim 220.000 in Frankrijk. Hieronder geven enkelen van hen hun mening over het beleid dat de Europese Unie volgt tegenover Tunesië.

Kamel Jendoubi, Euromediterranean Human Rights Network

Jendoubi is een Tunesische banneling in Parijs en prominent lid van het Euromediterrane mensenrechtennetwerk in Kopenhagen. Hij spreekt in september 2008 het ondercomité voor de mensenrechten in het Europees parlement toe: Ik constateer weinig vooruitgang in de mensenrechtensituatie de laatste drie jaar. De doelen van het EU-Tunesië actieplan zijn verre van gerealiseerd. Er was wat vooruitgang bij de strijd tegen vrouwenmishandeling en voor gelijke behandeling van mannen en vrouwen, maar de situatie is verslechterd bij de vrijheden van meningsuiting, vereniging en informatie. Sinds 1989 is geen enkele onafhankelijk non-gouvernementele organisatie meer erkend door de regering. De drie wel gelegaliseerde organisaties – mensenrechtenorganisatie LTDH (Tunesische mensenrechtenliga) en de vrouwenorganisaties AFTD (vereniging van democratische vrouwen) en AFTURD (vereniging van vrouwen voor ontwikkelingsonderzoek) hebben te maken met zware restricties op hun activiteiten, waaronder maandenlange blokkades van internetverkeer. Op het gebied van de hervorming van de rechtspraak heeft het EU-Tunesië actieplan tot op heden niets opgeleverd. Het MEDA-programma van € 22 miljoen is systematisch ontdaan van alle elementen die de onafhankelijkheid van de rechtspraak versterken. € 12 miljoen is besteed aan de digitalisering van de rechtbanken, slechts € 4 miljoen aan training van rechters en rechtbankpersoneel, maar de training mag van de regering niet gaan over internationale mensenrechtnormen. Bij de EU-budgetlijn 'Europees Initiatief voor Democratie en Mensenrechten' is in feite sprake van een blokkade voor Tunesische maatschappelijke organisaties die een programma rond onafhankelijke rechtsspraak willen doen.

Sami Ben Gharbia, Global Voices Online

Ben Gharbia is Tunesiër en leeft in Nederland. Hij werkt voor Global Voices Online, een organisatie die opkomt voor de bescherming van bloggers wereldwijd. Dat de EU zegt mensenrechten en democratie te willen verbeteren in Tunesië vind ik grote onzin. Er gebeurt niets. Als Sarkozy of een andere Europese leider op bezoek is prijzen zij het Tunesische systeem maar hebben ze het niet over mensenrechten. Alleen de civil society is kritisch, Amnesty bijvoorbeeld is wel solidair met de Tunesische bevolking. De EU moet ophouden de Tunesische regering te steunen. Echter, Europa is tevreden met Tunesië; ze werken samen op economisch vlak, op het gebied van migratie, en zijn partners in de zogenaamde oorlog tegen terrorisme. De EU meet met twee maten: het is heel kritisch ten opzichte van Syrië of Iran maar niet tegenover Tunesië. Alleen de regering geniet van de samenwerking, niet de bevolking.

Kaouthar Darmoni

De Tunesische Darmoni is docente mediastudies aan de Universiteit van Amsterdam en buikdanslerares. Tunesiërs zijn heel blij met de samenwerking met de EU. Europa is een raam waardoor Tunesiërs naar buiten kunnen kijken: het maakt van hen wereldburgers. Ikzelf heb geprofiteerd van studentenuitwisselingen met Europa en de EU kan daar meer in investeren omdat 't enorm belangrijk is voor de toekomst van Tunesische jongeren. Ik ben verder ongelofelijk trots op het feit dat Tunesië in de Arabische wereld voorop loopt wat betreft vrouwenrechten. Dankzij de EU-projecten zijn vrouwen veel actiever geworden in Tunesië. Toch kan er door de EU meer geïnvesteerd worden in de rol van vrouwen. Zij hebben meer visie dan mannen en daar ontbreekt het in Tunesië soms aan. Het verstrekken van microkredieten aan vrouwen die een bedrijf willen opzetten is daarin heel belangrijk. Economische stabiliteit staat in Tunesië op 1, het zorgt namelijk voor politieke stabiliteit. De mensen zeggen: "I am not going to eat democracy, i'm going to eat bread!" Democratie en mensenrechten zijn altijd pijnlijke issues. Moeilijk want ik woon er niet en zit in een luxe positie. Amnesty International heeft dankzij de EU wel meer ruimte in het land gekregen. Want wie betaalt bepaalt. Er wordt naar de EU geluisterd. Het aanpassingsproces gaat geleidelijk en moet vooral van binnenuit komen. Kijk naar het brengen van democratie in Irak, daar is nu geen veiligheid. Je kunt democratie niet brengen, het is een heel proces. Tunesië is heel repressief wat betreft het bestrijden van terrorisme, maar de bevolking heeft liever een repressief regime dan een regime als in Algerije. Dat land is een schrikbeeld voor alle Tunesiërs en maakt hen bang. Dan maar een politiestaat, denkt men, dan is er in ieder geval veiligheid.

Democratie

Tunesië is geen democratie. Integendeel. Op z'n minst is het een autoritaire presidentiële republiek, maar het *Committee to Protect Journalists* in New York spreekt van een politiestaat. De politieke besluitvorming is stevig in handen van President (Zine el Abdine) Ben Ali en zijn partij *Rassemblement Constitutionnel Démocratique* (RCD). De president heeft alle macht, stelt nieuwe wetten voor, vaardigt decreten uit, schrijft referenda uit, doet alle belangrijke benoemingen (zoals de premier en de leden van een raad die de rechters benoemt), controleert tachtig procent van de parlementszetels en kan zelfstandig het parlement ontbinden. Ben Ali reageert al 22 jaar. Door een grondwetswijziging in 2002 mag hij blijven zitten zolang hij wil en hij is in 2004 met exact 99,4% van de stemmen gekozen. In oktober 2009 zijn er weer presidents- en parlementsverkiezingen.

Partijen in het parlement	kenmerk	zetels
Rassemblement constitutionnel démocratique (RCD)	Partij van president Ben Ali. Volledig lid van de Socialistische Internationale	152
Mouvement des démocrates socialistes (MDS)	sociaal-democratisch	14
Parti de l'unité populaire (PUP)	socialistisch en Arabisch nationalistisch	11
Union démocratique unioniste (UDU)	Arabisch nationalistisch	7
Mouvement Ettajdid (De Opleving)	centrum-links, ex-PCT (communistische partij van Tunesië)	3
Parti social-libéral PSL	liberaal	1
Parti des verts pour le progrès (PVP)	Niet erkend door groene partijen in Europa	1
		189
Erkende partijen (buitenparlementair)		
Parti Démocrate Progressiste PDP	Progressief-socialistisch; officieel erkend door regering; eigen krant: Al Mawkif	
Forum Démocrate pour le Travail et les Libertés (FDTL)	Raadgevend lid v.d. Socialistische Internationale; uitgever van het blad Mouwatinoun(=burgers);	
Verboden partijen		
An-Nahdha	Niet gelegaliseerd wegens verbod op religieuze partijen; leiding zit in Londen	
Parti Communiste des Ouvriers de Tunisie (PCOT)	Partijblad: Al Badil	
Congrès pour la République (CPR)	Republikeins-democratisch. Oppericht in 2001 door Moncef Marzouki.	
Tunisie Verte (TV)	Volgens Europese zusterpartijen dé groene partij van Tunesië; wacht sinds 2004 op legalisering	

De EU 'klaagt' in haar beleidsdocumenten dat het Tunesische kiesstelsel de regeringspartij RCD stevig bevoordeelt. Twintig procent van de parlementszetels (37 van de 189 zetels) is gereserveerd voor een vijftal relatief makke oppositiepartijen dat bereid is in het systeem mee te draaien. Op 2 december 2008 heeft premier Mohamed Ghannouchi aangekondigd dat de oppositie voortaan 50 zetels krijgt toebedeeld. Dat komt neer op 26 procent van de zetels. Met de kaasschaaf krijgen de Tunesiërs een plakje meer democratie, maar het parlement blijft onmachtig om tegen de regering in te gaan.

De potentieel machtigste partij – de islamitische Wedergeboorte-partij (An Nahdha) – is sinds 1991 verboden. Haar leider Rached Ghannouchi woont in ballingschap in Londen. Volgens Prof. Abdelwa-

hab El-Affendi, een internationaal deskundige in democratie en islam aan de universiteit van Westminster (Londen), zou de gematigde An-Nahdha-partij een aanwinst voor de Tunesische democratie kunnen zijn, mits zij een eerlijke kans kreeg.

Mensenrechten

Op papier heeft Tunesië de mensenrechten goed voor elkaar. Het ondertekende belangrijke mensenrechtenverdragen, zoals het International Covenant on Civil and Political Rights, en garandeert de mensenrechten in artikel 8 van de grondwet. Maar intussen heeft het land een onbekend aantal politieke gevangenen die langdurig wegwijnen in de gevangnissen. Mensenrechtenactivisten, advocaten, journalisten, bloggers en veronderstelde terroristen worden geïntimideerd, gevangen gezet en gemarteld. Door kritische organisaties officiële registratie te weigeren, wordt hun legitimiteit door de overheid ontkend. Dat geldt bij voorbeeld voor de Association de Lutte contre la Torture en Tunisie (ALTT), die in het geweer komt tegen martelingen.

De Tunesische regering krijgt beroerde rapportcijfers van Amnesty International en Human Rights Watch. In juni 2008 bracht Amnesty International een rapport uit over de gevolgen van de invoering van de Tunesische Antiterrorismewet in 2003. De titel van het rapport is veelzeggend: *In the name of Security: Routine Abuses in Tunisia*. Het aantal terrorismeverdachten dat in Tunesië wordt geïntimideerd, mishandeld, gevangen gezet of gemarteld loopt volgens de auteurs in de 'honderden, zo niet duizenden'. Rechters weigeren hun zaken te onderzoeken, waardoor de folteraars van de staatsveiligheidsdienst vrijuit gaan.

Op 30 december heeft het Tunesische Hof dertig Tunesiërs veroordeeld op beschuldiging van terrorisme. De straffen varieerden van doodstraf tot vijf jaar gevangenis. Volgens berichten in de pers hebben veel verdachten de beschuldigingen ontkend en hebben zij verklaard dat zij pas getuigenissen hebben ondertekend nadat zij gemarteld waren door de veiligheidsdiensten. (Mensenrechtenrapport 2007 van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken)

De doodstraf wordt sinds 1991 niet meer uitgevoerd, maar rechters spreken hem nog steeds uit, in 2008 diverse keren. Als gevolg daarvan zitten sommige veroordeelden al tien jaar in de dodencel zonder enig contact met de buitenwereld. Wat er gebeurt met een voorstel van 25 parlementariërs om de doodstraf definitief af te schaffen is onduidelijk.

Persvrijheid, internetcensuur

Vrije media worden op alle mogelijke manieren gedwarsboemd door de Tunesische overheid. Zo wordt het product SmartFilter van het Amerikaanse bedrijf Secure Computing gebruikt om onwettige websites te blokkeren. Dit werd in november 2005 onthuld door het *OpenNet Initiative*, een samenwerking tussen de universiteiten van Harvard, Cambridge en Toronto. De groep maakte dit nieuws bekend in Tunis in november 2005 op de VN-Top over de Informatiemaatschappij (de WSIS-conferentie - *World Summit on the Information Society*). Nogal vreemd dat deze conferentie aan Tunesië was toegewezen, want het land staat al jaren in de top 15 van internetvijandige landen van *Reporters Sans Frontières*.

Human Rights Watch kwam op dezelfde conferentie met een uitvoerig rapport over internetcensuur in de Arabische wereld. Tunesië kwam er slecht af. De auteurs beschrijven een test van 1947 websites. Daarvan bleken er 184 te zijn geblokkeerd, veelal sites met kritisch nieuws over Tunesië.

De officiële reden voor de censuur is 'het vormen van een bedreiging voor de publieke orde'. Dat is volgens de regering het geval bij IFEX.org (80 internationale organisaties voor vrijheid van meningsuiting), de videosites *YouTube.com* en *Dailymotion.com* en de onafhankelijke Tunesische online-kranten *Tunisnews* (www.tunisnews.net), *Tunisia Watch* (<http://tunisiawatch.rsfblog.org>) en *Kalima* (www.kalimatunisie.com).

Mensenrechtenorganisaties hebben voortdurend te maken met virusaanvallen, hackpartijen, onderschepping en vernietiging van elektronische post. In 2005 werd het weblog *tunisiawatch.rsfblog.org* van de voormalige rechter Mokhtar Yahyaoui lamgelegd door virussen. Eind augustus

Volgens mensenrechtenactiviste Sihem Bensedrine monitoren 500 Tunesische ambtenaren dagelijks het internet. Providers zijn verplicht hun gegevens aan de overheid door te geven. Hackers vielen Bensedrine's kritische online-krant *Kalima* aan in oktober 2008 en vernietigden het nieuwsarchief dat sinds 2000 was bijgehouden.

2009 meldt de ex-rechter dat zijn Facebookprofiel is *gehijackt* en zijn blog *Tunisia Watch* verscheidene keren is aangevallen. *TunisNews.net*, een nieuwsservice die dagelijks vanuit Zweden een uitstekende elektronische nieuwsbrief verzorgt, is in april 2008 door de hacker *Dark Knight* onklaar gemaakt. De *Tunisia Monitoring Group* (aangesloten bij IFEX) schrijft in oktober 2008 dat de situatie is verslechterd sinds de WSIS-conferentie.

Tunesische politie ondervraagt mensen kort na de WSIS-conferentie (foto: JRandomF op Flickr.com)

Ook gedrukte bladen zijn slachtoffer van repressie. In Tunesië kun je drie jaar worden opgesloten als je een regeringsinstantie of overheidsdienaar beledigt. Een krant kan op basis van de perswet drie maanden uit de roulatie worden genomen als hij 'vals nieuws' verspreidt 'dat de openbare orde verstoort'. In maart en april 2008 is bijvoorbeeld vier maal een oplage van *Al-Mawkif* ('Gezichts-punt', de krant van de Progressieve Democratische Partij) uit de kiosken gehaald. In oktober 2008 haalt de regering het blad *Mouatinoun* uit de schappen.

De lijst kritische rapporten over de vrijheid van meningsuiting in Tunesië is lang en indrukwekkend. Het rapport *The Smiling Oppressor* van het Amerikaanse *Committee to Protect Journalists* (september 2008) beschrijft niet alleen de harde aanpak van journalisten zoals Slim Boukhdir (zie kader blz.20) en de zelfcensuur bij journalisten uit angst voor overheidsrepressies, maar vermeldt ook het overheidsbeleid om geen advertenties, licenties en uitzendvergunningen toe te kennen aan kritische bladen, radio- en tv-stations.

Rechtspraak

In een democratie horen rechters onafhankelijk van de regering te kunnen werken. Dat er echter grote problemen zijn, bewijst de actie van de Tunesische rechter Mokhtar Yahyaoui die op 6 juli 2001 een open brief publiceerde waarin hij president Ben Ali ocriep om de onafhankelijkheid van rechters te respecteren. De rechter is daarna ontslagen, maar niet lamgeslagen. Hij laat nog van zich horen via een interessante website en elektronische nieuwsbrief: *Tunisia Watch*. Het Europees parlement heeft in verscheidene resoluties kritiek uitgeoefend op overheidsingrijpen in de rechtspraak. Een uitvoerig rapport over rechtspraak in Tunesië uit januari 2008 van het *Euromediterranean Human Rights Network* in Kopenhagen sluit zich aan bij deze kritiek. Het onderzoek kon met steun van de Europese Commissie worden uitgevoerd.

(www.backchich.info)

Vakbondsvrijheid anno 2008: opstand in Gafsa

De provincie Gafsa (Zuid-West Tunesië) kent een extreem hoge werkloosheid en buiten de fabrieken is er bijna geen werk te krijgen.

De gouverneur en twee van zijn neven, respectievelijk directeur van fosfaatfabriek CPG en de lokale chemische fabriek, spelen een spelletje: ze organiseren een sollicitatieronde, maar reserveren zestig banen voor bewoners in de buurprovincie, waar ze zelf zijn geboren.

In januari 2008 komen enkele mijnwerkersdorpen rond Redeyef in opstand. Tijdens een golf van stakingen, bezettingen en demonstraties wordt het gebied maandenlang hermetisch afgegrensd door de politie. In april worden dertig personen hardhandig gearresteerd, onder wie vakbondsleiders van de Tunesische vakcentrale UGTT. De protesten gaan door en na een paar dagen is de groep weer vrij. Op 6 juni opent de politie echter het vuur op demonstranten: 26 personen raken gewond. Hafnoui Maghzaoui sterft ter plekke en Abdelhaq Amayedji bezwijkt later aan zijn verwondingen. Lukraak worden honderden mensen gearresteerd. Rond 150 mensen zijn in staat van beschuldiging gesteld, waarvan er 38 tot tien jaar gevangenisstraf boven het hoofd hangt.

Mevrouw Zakia Difaoui schreef er een artikel over voor een klein oppositieblad. De rechter veroordeelt haar tot 4,5 maanden cel, maar onder internationale druk pardonneert president Ben Ali haar. Als ze in november 2008 vrijkomt, verklaart ze dat ze gemarteld is en seksueel geïntimideerd. Tunesiërs in Europa die opkomen voor de stakers voelen de harde hand van het regime. Ess'gaier Belkhiri bezoekt Tunesië en zit een maand vast omdat hij in Frankrijk betrokken was bij een solidariteitsrally voor Redeyef. Mouhieddine Cherbib, woont in Parijs, waar hij voorzitter is de Tunesische organisatie FTCT, maar krijgt tijdens een showproces tegen 38 'opstandelingen' in december 2008 twee jaar aan zijn broek. Het proces wordt bijgewoond door de Europese Commissie, de Amerikaanse ambassade en vakbondsleiders uit Frankrijk, Algerije en Marokko. Amnesty International roept op tot een onderzoek naar martelingen en gedwongen bekentenissen. Er volgen vijf vrijspraken, maar de meesten krijgen flinke gevangenisstraffen oplopend tot 10 jaar. Waarnemer Houcine Bardi verklaart dat hij nog nooit een proces zag met zoveel onregelmatigheden en gebrek aan respect voor de verdediging. De straffen worden tijdens een beroepszaak in februari 2009 iets verlaagd, maar Amnesty International eist directe vrijlating van de hele groep 'gewetensgevangenen'.

De EU-bemoeienis met mensenrechten en democratie in Tunesië

Slim Boukhdir (1970) ontwikkelde zich vanuit regeringsgezinde media tot een 'onafhankelijke' publicist die kritische artikelen schrijft in oppositiebladen (Tunisnews en Al-Mawkif) en in internationale Arabische media. Hij wekte de woede van de president doordat hij schreef over corrupte zakenpraktijken binnen diens familie. Op een gefabriceerde aanklacht – het bespotten van een overheidsfunctionaris, het niet willen tonen van zijn identiteitskaart en 'onzedelijk gedrag' – kreeg Boukhdir 11 maanden gevangenisstraf. Slim Boukhdir beschrijft zijn arrestatie als *de laatste episode van een lang feuilleton van vervolging en intimidatie*. Hij zat van december 2007 tot juli 2008 in eenzame opsluiting in de gevangenis van Sfax. Onder internationale druk komt hij vrij, officieel 'wegens goed gedrag'. Hij is er daarna fysiek slecht aan toe, maar verklaart door te gaan met zijn strijd voor de vrijheid van meningsuiting. De politie blijft hem en zijn familie echter lastigvallen.

Mohamed Abbou is in Tunesië een bekende intellectueel, die organisaties oprichtte voor solidariteit met politieke gevangenen en voor de onafhankelijkheid van rechters en advocaten. Op 28 februari 2005 verschijnt een kritische artikel van Abbou op het in Tunesië geblokkeerde tunisnews.com, een dag later zit hij achter de tralies en 2,5 jaar later komt hij pas vrij. In zijn artikel vergelijkt Abbou de president met de Israëlische premier Ariel Sharon, op dat moment te gast in Tunesië. Hoewel Sharon de Palestijnen onderdrukt, respecteert hij tenminste zijn eigen rechters en bevolking, schrijft Abbou. Ook beschuldigt hij de president en zijn familie van corruptie. Dit zet de regeringsmachine in werking. Abbou krijgt twee oude zaken aan de broek: de vermeende mishandeling van een vrouwelijke collega en het gelijkstellen van Tunesische gevangenen met de door Amerikanen gerunde Abu Ghraib-gevangenis in Irak. Abbou krijgt 3,5 jaar voor beide zaken en breekt uiteindelijk zijn beroepszaak af omdat hij *niet meer wil meedoen aan dit slechte theaterstuk*. In 2005 haalt Amnesty International onder leiding van landenmedewerker Anita Witlox in Nederland 16.210 handtekeningen op om Abbou een hart onder de riem te steken. Ook Abbou wordt nog regelmatig lastig gevallen door de veiligheidspolitie.

Relaties tussen de partijen (...), zullen gebaseerd zijn op respect voor mensenrechten en democratische principes die bepalend zijn voor hun interne en internationale beleid en een essentieel element vormen van de Overeenkomst. (Artikel 2, EU-Associatieovereenkomst met Tunesië, 1995)

Van de EU-steun aan Tunesië wordt drie procent besteed aan zogenaamde 'derde generatie' MEDA-projecten, bedoeld als stimulans voor de vrijheid van meningsuiting, onafhankelijke media, onafhankelijke rechtspraak en goed bestuur. Projecten op dit gebied, schrijven de rapporteurs, worden van Tunesische zijde structureel getraineed. Zo schrijft de EU in zijn reportage over Tunesië in 2007: *Vertragingen blijven aanhouden bij het overleggen van periodieke mensenrechtenrapportages (aan de VN). Zeven rapportages zijn uitgesteld. De verzoeken van vier speciale mensenrechtenrapporteurs (...) wachten nog steeds op antwoord van de regering.*

De Tunesische regering geeft de EU geen ruimte om onafhankelijke mensenrechtenorganisaties te ondersteunen, zoals de *Conseil National des Libertés en Tunisie (CNLT)* of de *Association de Lutte contre la Torture en Tunisie (ALTT)*, want die wachten al jaren tevergeefs op legalisering. Tunesië doet wel mee aan het Europees Initiatief voor Democratie en Mensenrechten (EIDHR). Officieel geregistreerde Tunesische mensenrechtenorganisaties kunnen geld aanvragen bij het EU-kantoor in Tunis. Van 2001 tot 2007 financierde de EU projecten van 5 Tunesische mensenrechtenorganisaties die door het regime zijn erkend.

EU-steun mensenrechtenprojecten in Tunesië 2001-2007 (EIDHR)

Project / uitvoerende partner	Periode	€ miljoen
Bescherming rechten van vrouwen en kinderen – l'Institut Arabe des droits de l'homme	2001-2006	1,66
Herstructurering van de Ligue Tunisienne pour la Défense des Droits de l'Homme (LTDH) – LTDH	2002-2007	0,33
Versterking van de Tunesische vakbonden – Friedrich Ebert Stiftung (Duitsland), Tunesische vakbondsorganisaties (UGTT, ACMACO)	2003-2006	0,72
Onafhankelijkheid van rechtspraak; rechtstoegang en rechtsbijstand voor vrouwen en kwetsbare groepen - Ligue Tunisienne pour la Défense des Droits de l'Homme (LTDH)	2004-2007	0,73
Versterking ngo's in Noord-Westen van Tunesië – Association pour la Promotion de l'Emploi et du Logement (APEL)	2001-2002	0,33
Alle projecten		3,77

Hoe ver de lange arm van de regering binnen de erkende organisaties reikt, blijkt uit de situatie van de Ligue Tunisienne pour la Défense des Droits de l'Homme (LTDH), die ruim een miljoen EU-steun ontving. De organisatie is in 1977 gelegaliseerd, maar sinds de jaren negentig is er interne strijd tussen regeringsgetrouwen en onafhankelijken die gepaard gaat met intimidatie vanuit overheidskringen. Sinds 2005 heeft de rechterlijke macht - gecontroleerd door het regime - landelijke bijeenkomsten van de LTDH verboden en heeft de Tunesische regering de financiële steun van de EU aan de organisatie geblokkeerd.

Ook de vakbond UGTT, die de EU ondersteunt via het Tunesische kantoor van de Friedrich Ebert Stiftung, een ontwikkelingsorganisatie gelieerd aan de Duitse socialistische partij SPD, bevindt zich in het vaarwater van het Tunesische regime. Er zijn geen onafhankelijke vakbonden in Tunesië. Dus hoe denkt de EU op deze manier de mensenrechten te bevorderen?

Het Europees parlement heeft zich in verscheidene resoluties zeer kritisch uitgesproken over de Tunesische regering. Zo betreurt het parlement in 2006 *dat de situatie op het gebied van vrijheden en mensenrechten in Tunesië nog steeds zorgwekkend is en vraagt (het) de Tunesische autoriteiten hun internationale toezeggingen na te komen.*

Nederland en Tunesië

De EU brengt in 2007 zijn plannen met Tunesië voor de periode 2007-2013 naar buiten. In dit *Strategy Paper* zingt de Europese Commissie weer hetzelfde liedje: economische gaat het lekker in Tunesië, maar de vooruitgang op politiek gebied is langzaam en op onderdelen – de vrijheid van meningsuiting en vereniging – erg langzaam. De EU klaagt opnieuw over slechte samenwerking in derde-generatie MEDA-projecten, daarin is dus niets veranderd. De Europese Commissie laat de Tunesische regering hiermee weggelaten door te stellen dat de hulp 'noodgedwongen' wordt geconcentreerd op goed economisch bestuur, werkgelegenheid en duurzame ontwikkeling.

Na twaalf jaar moeilijkdounerij van Tunesische kant is in november 2007 wel een gezamenlijk sub-comité van start gegaan dat de mensenrechtensituatie in Tunesië bespreekt. Het is een succesje voor de EU. Wat hier besproken wordt is publiekelijk niet bekend.

Ondanks het gebrek aan substantiële vooruitgang bij de invoering van mensenrechten in Tunesië, maakt de EU in december 2008 bekend in te gaan op het Tunesische verzoek voor een diepgaander partnerschap: een *statut de partenariat avancé*. Een beetje plichtmatig herhaalt de EU haar pleidooi: *De EU moedigt de Tunesische regering aan om haar inspanningen te intensiveren in goed bestuur, politieke hervormingen voor democratische pluriformiteit en voor het versterken van de rechtsstaat*.

De EU-baas in Tunesië, Adrianus Koetsenruijter, weet dat de regering waar hij zaken mee doet niet voldoet aan de eis uit de EU-Associatieovereenkomst met Tunesië om de democratie en de mensenrechten te respecteren. Af en toe moet de EU een gebaar maken om tegemoet te komen aan de kritiek hierop, onder meer vanuit het Europe Parlement. Daarom gaf de Europese Commissie Tunesië voor de periode 2007-2010 een 'strafkorting' op de ontwikkelingshulp zodat het land het moet doen met € 300 miljoen voor vier jaar. Bij nader inzien valt die straf wel mee, want in de voorgaande jaren kreeg het land ook gemiddeld zo'n 75 miljoen per jaar. De 'straf' bleek te bestaan uit het achterwege laten van een verhoging van het budget.

Het Tunesische toeristeneiland Djerba werd in 2002 getroffen door een terroristische aanslag (foto:Flickr.com).

Vraag een Nederlander welke band Nederland met Tunesië heeft en er zal een stilzwijgen volgen. Toch zijn er al 50 jaar diplomatieke betrekkingen. De Nederlandse ambassade in Tunis heeft ze in 2008 gevierd door een omvangrijk feestprogramma te organiseren, met o.a. een optreden van het Yuri Honing Trio, een Rembrandttentoonstelling, een bezoek door de Nederlandse rekenkamer (zie tekstblok Saskia Stuiveling hieronder), een concert van de Nederlands landmachtfanfare en een voetbalwedstrijd tussen Jong Tunesië en Jong Oranje.

De ambassade in Tunis probeert de economische banden met Tunesië te verstevigen, o.a. door Nederlandse bedrijven aan de slag te krijgen in de sectoren havens, transport, milieu, water, landbouw en voedingsindustrie. De Nederlandse overheid steekt een helpende hand toe door bedrijfsrisico's te verlichten via subsidieregelingen als ORET (handel) en PESP (investeringen). Wellicht heeft dat enig effect want in 2007 zijn de Nederlandse directe investeringen in Tunesië met 10 procent gegroeid naar 135 miljoen en de handel met 27% naar 536 miljoen (export en import opgeteld).

De in Den Haag gevestigde Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (FMO) investeerde al begin jaren tachtig in Tunesische textiel fabrieken en veeteeltprojecten samen met Nederlandse bedrijven. De laatste jaren werkt de FMO nauw samen met de Tunesische onderneming Tuninvest bij de ontwikkeling van investeringsfondsen voor Noord-, West-, en Centraal Afrika, zoals Africinvest en het Maghreb Private Equity Fund (MPEF). In 2007 verstrekke de FMO in Tunesië zelf 2 miljoen euro aan risicokapitaal en microkredieten.

Saskia Stuiveling, voorzitter van de Nederlandse Rekenkamer: *Met de Tunesische Rekenkamer ontwikkelen we sinds enkele jaren een strategisch plan richting de Tunesische overheid, het parlement en de media. Onlangs kwam een delegatie Tunesische parlementsleden en ambtenaren naar Nederland en het enthousiasme bleek wederzijds. Rapporten van de Tunesische Rekenkamer worden tegenwoordig serieus genomen door ministeries. De relaties met parlement en pers zijn sterk verbeterd.*

Komt de samenwerking feitelijk niet neer op steun aan een repressief regime? Stuiveling: 'De kritiek van Amnesty International op de mensenrechtensituatie is me bekend, maar de Tunesische Rekenkamer is wettelijk even onafhankelijk als de onze. Ik help mijn Tunesische collega, niet de overheid. En uiteindelijk hebben alle Tunesische burgers belang bij goed onderzoek en transparantie van de overheidsuitgaven.'

Nederlandse inzet voor mensenrechten in Tunesië

'De rol van lokale mensenrechtenverdedigers is van onschatbare waarde' (Maxime Verhagen, Nederlands minister van Buitenlandse Zaken, 2008).

Het ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag meldt dat het in Tunesië samenwerkt met Amnesty International en Human Rights Watch. In de praktijk lijkt deze steun echter niet veel in te houden. Het Matra-Kap programma van de Nederlandse Ambassade in Tunis vermeldt uitsluitend culturele activiteiten en economische uitwisseling.

Maar mevrouw Rita Rahman, tot 2009 Nederlands ambassadeur in Tunesië, geeft in een interview met journalist Bram Posthumus enig inzicht in wat zij wel doet:

Rita Rahman

We moeten bekennen dat het Tunesische beleid gunstig afsteekt tegen dat van de buurlanden. Men doet het redelijk goed op het gebied van milieu, er is een goed sociaal-economisch beleid en op het gebied van vrouwenrechten is er een tendens van verwestering. Daarnaast is er de kwestie van de politieke en burgerlijke vrijheden, die nu aan de orde moet komen. De Tunesische overheid stelt zich op het standpunt dat er geen gematigde politieke Islam bestaat. Er is dus een verbod op religieuze politieke partijen en er bestaat ook geen contact vanuit de overheid met partijen die fundamentalistische tendensen hebben of geweld propageren. Wat betreft de mensenrechten werken wij met de 'guidelines' van de EU en vanuit de Nederlandse tradities. We hebben maandelijks overleg met de EU-lidstaten en bij die gelegenheid komen mensenrechten en burgerlijke vrijheden uiteraard ter sprake. Daarnaast is er de informele démarche. We kaarten zaken als reisbelemmeringen aan bij de Tunesische autoriteiten. Mijn ervaring is dat enige diplomatieke druk en interventies vanuit de Europese Unie goed werken. We hebben bijvoorbeeld kunnen bewerkstelligen dat Mohamed Abou (een veelvuldig geïntimideerde mensenrechtenadvocaat) naar het buitenland kon vertrekken. We ondersteunen mensenrechtenorganisaties, onder meer met trainingen. We hebben bijgedragen aan de publicatie van een video over vrijheid van meningsuiting. We werken dus als ambassade met deze organisaties maar we verklaren ze niet heilig.

De Nederlandse Partij van de Arbeid heeft een merkwaardige zusterpartij. De PvdA is lid van de Socialistische Internationale, samen met de Tunesische regeringspartij RCD (vol lid) en de oppositiepartij FDTL (raadgevend lid). De krant van de FDTL - Mouwatinoun - heeft regelmatig last van intimidatie of publicatieverboden. Opgelegd door zusterpartij RCD!

In het jaarverslag van Amnesty International uit 2005 wordt vermeld dat prinses Maxima onder de indruk was van het verhaal van Sami Nacer, een activist van de Tunesische mensenrechtenorganisatie CNLT. De Tunesische regering weigert de organisatie te legaliseren, maar dat heeft Maxima er niet van weerhouden een steunbetuiging aan de organisatie te ondertekenen.

De Tunesische vlag

In het begin van deze gids zoomden we in op het land Tunesië en de relatie met de EU. Vele feiten en meningen paseerden de revue.

Volgens de Tunesiër Kamel Jendoubi in Parijs staan veiligheid, stabiliteit en economische samenwerking voorop in het beleid van de EU tegenover Tunesië. Democratie en de mensenrechten, opgenomen als centraal element in het associatieverdrag tussen de EU en Tunesië, zijn in de praktijk zowel voor de EU als Tunesië van ondergeschikt belang.

Mevrouw Bensedrine van de Tunesische mensenrechtenorganisatie CNLT stelde zelfs vast dat de toekenning van het *statut avancé* dat de EU heeft toegekend aan Tunesië een bonus is voor marteling en voor ernstige schendingen van mensenrechten. Ofwel: het had niet mogen gebeuren.

De advocate Radhia Nasraoui wees op de mogelijke schadelijke effecten van zo'n opstelling door de EU. Ze wees op het onterecht opsluiten en martelen van jongeren onder de anti-terroriswet van 2003. Omdat de Europese regeringen en de Amerikanen niet opkomen voor dergelijke slachtoffers van het Tunesische regime, worden er juist terroristen gekweekt.

Toch vloeien de EU-miljoenen in de Tunesische staatskas in de vorm van sectorsteun. De EU houdt vast aan het standpunt dat economische ontwikkeling en een beter functionerende overheid ook in het belang van de Tunesische bevolking zijn. Adrianus Koetsenruijter, sinds 2008 EU-ambassadeur in Tunesië, sprak in dit verband lovende woorden over zijn eigen beleid: *De relaties tussen Tunesië en de EU ontwikkelen zich goed, vooral dankzij de liberalisering van de handel, waarvan de balans over het algemeen zeer positief is, gezien de verdubbeling in de afgelopen tien jaar.*

Kaouthar Darmoni, docente aan de Universiteit van Amsterdam en Tunesische van origine, is het daar wel mee eens. Volgens haar kiezen Tunesiërs, met de rampzalige ervaringen in Irak en Algerije in het achterhoofd, voor stabiliteit boven democratie.

Op papier moeten de EU-hulpprogramma's de democratie versterken, maar de werkelijkheid is anders. Tunesië profiteerde de afgelopen vijftien jaar economisch flink van de EU-steun, maar is niet democratischer geworden. De burgerlijke oppositie is krachteloos en hoeft niet veel steun van de EU te verwachten. Verandering lijkt dus ver weg.

Kan het anders, kan het beter?

Wat vindt u van de activiteiten van de EU in Tunesië?

Wat zou u als EU-baas in Tunesië doen?

Mail ons op dubbelx@alternativeview.nl

We gaan uw ideeën gebruiken voor een brief aan de baas van de Europese Unie in Tunesië.

Meer weten over de EU in Tunesië?

EU-delegatie in Tunesië:
www.deltun.ec.europa.eu/fr/default.asp

Projecten Europese Investeringsbank in Tunesië:
<http://www.eib.org/projects/loans/regions/mediterranean-countries/tn.htm>

European Neighbourhood Policy:
www.enpi-info.eu

Website Europese Commissie over het Euromediterrane Partnerschap
http://ec.europa.eu/external_relations/euromed

Euro-Mediterranean Human Rights Network:
www.euromedrights.org

Symbolen van verbondenheid: de vlaggen van Tunesië en de EU (www.Flickr.com)

ISBN/EAN nummer: 978-90-814828-2-0

1^e druk
 Verschijningsdatum: 1-11-2009
 Auteur: F. Hendriks

Assistentie onderzoek, interviews en redactie:
 S. Streefkerk (UvA, afdeling politicologie)
 I. Flos (UvA, afdeling politicologie)
 B. Posthumus
 F. Siddiqui

Grafisch ontwerp en drukwerk:
 Drukkerij Raddraaier, Amsterdam

Foto's:
 EIB, EuropeAid, M. Pluimers, Frontline, Meda Water, NAVO, www.Flickr.com

Uit deze uitgave mag vrij geciteerd worden.

Uitgever: St.Dubbel X - XX4Cs Foundation www.alternativeview.nl/stichting.htm

Subsidiegevers:

Reisadvies Tunesië 11 maart 2008

In het 'reisadvies Tunesië' adviseert het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken toeristen extra waakzaam te zijn voor terrorisme vanwege de situatie in Irak en de Palestijnse gebieden. Het advies is gebedshuizen te mijden (moskeeën, kerken, synagogen) en zo ook 'demonstraties en politieke discussies met de lokale bevolking'. Aanwijzingen van politie, militairen of leden van de Nationale Garde dienen 'zonder aarzeling en discussie' te worden opgevolgd 'in verband met uw eigen veiligheid'.

Tunesische politieauto in Sousse (bron: Zeraien/Flickr.com)

Deze gids

Volgens de bekende glossy reisfolders bestaat Tunesië uit zonnige stranden, betaalbare luxehotels en oeroude ruïnes. Miljoenen Europeanen maken jaarlijks kennis met die kant van Tunesië. Deze gids laat een aanvullende werkelijkheid zien. Op basis van actuele gegevens maakt u kennis met een Tunesische regering die 't niet erg nauw neemt met de mensenrechten, met een EU die bijdraagt aan de ontwikkeling van het land, én met Tunesiërs die strijden voor meer vrijheid en daarvoor de steun van de EU zoeken. Tunesië ontvangt jaarlijks aanzienlijke bedragen van de Europese Unie, o.a. voor de aanleg van wegen en energiecentrales, maar werkt ook met de EU en de NAVO samen om terrorisme en illegale migratie te bestrijden. In ruil daarvoor moet het land werken aan democratisering en het garanderen van mensenrechten. Heeft de EU-politiek het gewenste effect? We laten de feiten spreken en laten Tunesiërs in Tunesië en in Nederland aan het woord. Wat bereikt de EU met zijn *European Neighbourhood Policy* en welk beeld hebben Tunesiërs van de EU?